

УДК 633.11:631.8

© 2009

*Маренич М.М., Міщенко О.В., кандидати сільськогосподарських наук,
Полтавська державна аграрна академія*

АНАЛІЗ УРОЖАЙНОСТІ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ГАДЯЦЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Рецензент – доктор сільськогосподарських наук, професор П.В. Писаренко

Наведено результати статистичної обробки трьохрічних даних урожайності озимої пшениці в Гадяцькому районі Полтавської області. Встановлено, що найкращими для цих умов є сорти Пошана та Ліона. Найменшу врожайність відмічено у сортів Донецька 48 та Харус, які є практично не придатними для умов району. Відмічено перевагу умов років вирощування над сортовими властивостями. Результати досліджень дозволяють стверджувати, що в умовах західної лісостепової зони за існуючого рівня технології вирощування можливо й доцільно використовувати сорти зверхсильної і сильної пшениць селекції Селекційно-генетичного інституту.

Ключові слова: озима пшениця, урожайність, сорт, адаптивні технології, сортові властивості.

Постановка проблеми. Сучасне зернове господарство вимагає комплексного підходу до виробництва, що включає підбір сортів та застосування адаптивних технологій вирощування. Оскільки в господарствах області вирощується значна кількість сортів, нерідко не пристосованих до умов регіону, то це серйозно впливає на рівень врожайності пшениці озимої.

Аналіз основних досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Економічні розрахунки показують, що вирощування зернових є досить проблемним напрямом рослинництва, оскільки часто відсутній паритет цін на засоби вирощування і продукцію [3]. Однак посіви зернових, у тому числі пшениці озимої, як і раніше займають провідне місце. Пов'язано це з важливістю зерна пшениці озимої. Одним з ефективних способів підвищення її врожайності є впровадження нових сортів. Існуючі сорти мають досить високу адаптивність до різноманітних умов вирощування; їх поширення, наприклад, у західній частині області залежало від готовності фермерів до впровадження на широким площах [4]. Таку роботу доцільно проводити і в Україні.

Впровадження сортів повинне відбуватися на підставі оцінки стабільності урожайності, яка пов'язана з ґрунтовими факторами, погодними

умовами, агротехнічними заходами. Така оцінка ефективна навіть у межах поля [5]. Проте подібні дослідження проводяться здебільшого за кордоном. В Україні ж обмаль таких досліджень, навіть у межах області.

За даними В.В. Волкодава, О.М. Гончара та ін. [1], внаслідок неправильного й неадекватного застосування сортів Україна щорічно недоотримує близько 3 млн. т зерна. Таким чином, сортовий потенціал використовується фактично на половину [2].

Мета досліджень та методика їх проведення. Метою дослідження був аналіз урожайності сортів пшениці озимої, що вирощувалася в Гадяцькому районі Полтавської області, виявлення кращих сортів, площі під якими доцільно розширювати.

Об'єктом досліджень були трирічні дані щодо урожайності сортів озимої пшениці, отримані в Гадяцькому районному управлінні агропромислового розвитку. Вихідні дані оброблено методом дисперсійного аналізу, використовуючи програму STATISTICA 6.1.

Результати досліджень. Протягом 2006-2008 років у господарствах Гадяцького району вирощувалося 28 сортів озимої пшениці вітчизняної і зарубіжної селекції. У 2007 році в статистичних даних відсутня інформація по сортах Коломак 5, Дальницька, Мирич, Дріада, Манжелія. У 2008 році із переліку було вилучено також сорти Крижинка, Ларс, Ятрань 60, Лада Одеська, Сирена, Кірія. Причиною цього став незадовільний рівень урожайності (табл. 1).

Серед досліджуваних сортів також виявилися окремі, що (за даними статистичної обробки результатів досліджень) стали малоефективними для вирощування в умовах Гадяцького району. Однак спочатку слід відмітити вплив умов вирощування за роками. Роки вирощування досить відрізнялися – і цей вплив значно перевищував вплив сортових властивостей. Так, середня врожайність по району у 2006 році становила близько 28,5 ц/га, у 2007 році – 34,3 ц/га, а в 2008 – 48,1 ц/га ($HP_{01} = 5,07$ ц/га).

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО. РОСЛИННИЦТВО

1. Урожайність озимої пшениці у Гадяцькому районі, ц/га

Сорт	2006 р.	2007 р.	2008 р.	Середнє
Селянка	26,8	28,1	46,7	33,9
Єрмак	24,2	34,9	50,9	36,7
Донецька 48	20,0	29,0	36,0	28,3
Українка Полтавська	30,7	35,2	44,5	36,8
Харус	39,0	38,2	48,7	41,9
Диканька	22,5	26,0	40,4	29,6
Одеська 267	22,6	30,9	43,8	32,4
Куяльник	34,7	33,4	53,3	40,5
Білоцерківська н/к	24,4	29,3	44,9	32,9
Левада	28,6	44,8	53,7	42,4
Миронівська 65	20,5	26,7	53,4	33,5
Ніконія	24,9	31,6	53,7	36,7
Повага	24,6	39,6	48,0	37,4
Зерноградка	29,5	25,5	45,3	33,4
Пошана	41,2	46,9	53,3	47,1
Ліона	41,6	49,2	54,3	48,4

2. Порівняльна характеристика сортів пшениці озимої

Сорт	Характеристика сорту
Пошана	Високоінтенсивний, середньоранній, стійкий до вилягання, морозостійкий. Відноситься до зверхсильних пшениць.
Ліона	Високоінтенсивний, високостійкий до вилягання та хвороб. Належить до сильних пшениць.
Єрмак	Високоврожайний, адаптивний, має підвищену стійкість до хвороб. Цінна пшениця.
Куяльник	Високоврожайний, середньозимостійкий, зверхсильна пшениця.
Білоцерківська н/к	Стійкий до хвороб, ранньостиглий, цінна пшениця.

Вплив сортових властивостей в умовах району був набагато слабшим. Однак можна стверджувати, що найкраща врожайність у досліджуваній місцевості спостерігалась у сортів Пошана та Ліона, а найнижча – у сортів Донецька 48 та Харус ($НІР_{05} = 18,2$ ц/га). Решта сортів є також придатними для вирощування, але для перших двох, враховуючи їх урожайність, доцільно збільшити площі посівів. Проте у господарствах району віддають перевагу іншим сортам: Єрмак – 1750 га, Куяльник – 1296 га, Білоцерківська напівкарликова – 1225 га. Порівняльна характеристика сортів пшениці озимої (вони займають найбільшу площу) і тих, що мають найбільшу врожай-

ність, наводяться в таблиці 2.

Висновки. Аналіз дослідного матеріалу дозволяє стверджувати про можливість вирощування в Гадяцькому районі сортів сильної та надсильної пшениць. Це дасть змогу істотно підвищити врожайність і якість її зерна. Включення у структуру посівів сортів зверхсильної та сильної пшениці Пошана та Ліона цілком обґрунтоване в умовах даного району, оскільки їхня врожайність є найвищою. Це свідчить про досить високий рівень вирощування пшениці озимої в умовах західного Лісо-степу. З отриманих нами даних видно, що переваги слід надавати сортам Селекційно-генетичного інституту (СГІ): Пошана, Куяльник, Ліона.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Волкодав В.В. Сорт – як основа продовольчої безпеки України / В.В. Волкодав, О.М. Гончар, О.В. Захарчук, М.Ю. Климович // Наук. вісн. НАУ. – 2004. – № 79. – С. 75-79.
 2. Нарган Т.П. Врожайність та морозостійкість сортів і селекційних ліній озимої м'якої пшениці в залежності від особливостей їх онтогенетичного розвитку / Т.П. Нарган, С.П. Лифенко // Зб. наук. пр. СГІ. – Одеса, 2004. – Вип. 5. – С. 57-67.
 3. Шевцов В. Миф о высокой рентабельности

производства зерновых / В. Шевцов // Междунар. с.-х. журн. – 2005. – №2. – С. 5-8.
 4. Dixon J. Adaptation and economic impact of improved wheat varieties in the developing world / J. Dixon, L. Nalley, P. Kosina, R. La Rovere and others // Agrecultural Sciens. – 2006. – №6. – P. 489-502.
 5. Lauzon J. Assessing the temporal stability of spatial parents in crop using combine yield monitor data / J. Lauzon, D. Fallow, J.O'Hallovan and other. // Canadian Soil Science. – 2005. – №3. – P. 439-451.